

KRZYWO (69) *av*

o jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.; poza tym XVI(XVIII) – XVIII w. s.v. krzywoprzysięgać.

1. *Nierówno, nieprosto; flexuose Mącz, Cn; oblique, torte Calep, Cn; curve, curviter, incurve, intortius, meandri more, tortuose, valgiter Cn (29)* : Nieyakie naczynie które dziecióm poki yelźcze w powiyaniu leżą do nożek przywężzuyą aby yim krzywo nogi nie rofły. *Mącz* [388]c, 129d, 233c, 238a, 320a, 459b; *RejZwierc* A2; *Torte – Krziw* [!]. *Calep* [1075]a, [714]b.

W przeciwstawieniu: »prosto (a. proście) ... krzywo« (4): *FalZioł* V 35; *fkoro fie dzyecyę vrodzi/ onego członki máyą powiyąć aby profto á nye krzywo rofły. GliczKsiąż* K2; *RejWiz* 88v; *iáko v Cieśle dobrego modlá ieft/ ktora Cieśli vkázuie/ proftoli czyli krzywo dom ftoi OrzRozm* E4v.

W charakterystycznych połączeniach: krzywo rość (a. rostący), stać, wychodzący.

Szereg: »krzywo albo poprzeczno« (1): *dzyecyę zaráz powiyáya/ aby krzywo/ álbo poprzeczno nye roflo GliczKsiąż* K.

W przen (2) : *A my bacząc to iákochmy fie zábrukáli y iákochmy fie pokrzywili/ ifcie by rozum s cnotą dozwoił moglibychmy fie pilnie ftárác o to wyproftowanie fwoie/ ábychmy ták krzywo leżąc nie prochnieli/ á potymby nas w piec fżpetnie nie wrzucono. RejZwierc* 133.

W przeciwstawieniu: »prosto ... krzywo« (1): *Ták bez fprawiedliwości nie może być Prawo: Nie idźie profto/ iedno krzywo á fżpotáwo. KlonWor* 66.

Szereg: »krzywo a szpotawo« (1): *KlonWor* 66 *cf W przeciwstawieniu.*

Przen: *Niechętnie, złym okiem* (13) :

Zwroty: »krzywo patrzeć [na kogo], patzenie« = *aspicere torve PolAnt* [szyk zmienny] (9 : 1): *RejKup* Cc; *Iuż Sáturnus lupiter pátrzą ná fie krzywo RejWiz* 33; *BibRadz* 1.Reg 18/9; *Prot* C2, C4; *KlonKr* C4; *przećiwko tobie ták fie fprawuie/ iż krzywo ná cię pátrzy [ut truces in te oculos convertat]/ łaiąc y grożąc tobie/ choąc cię chodem y wżytką poftáwá vftaráłzyć/ á ferce tve zwátlić. ModrzBaz* 84v; *KochFr* 79; *KochPieś* 20; *Torvitas – Krziwo patzenie. Calep* [1075]b.

»krzywo poglądać, pogładan« = *torvum tueri Mącz* (2 : 1): *Conspici infestis omnium oculis, Krziwo od wżech być pogładan/ nie mieć łaski v nikogo. Mącz* 405c, 460a; *o iuż mu fie bárzo ony rozmowy nie podobáia/ iuż krzywo pogłada/ iuż pod fthoł fpluwa choć mu nie thrzebá RejZwierz* 91.

2. *Chromo, kulawo, ułomnie* (2) :

Zwrot: »krzywo urodzony« (1): *Dziecię krzywo vrodzone iednym krzyżem S. zleczył. SkarŻyw* 545.

W przen (1) :

Zwrot: »urodzić się krzywo« (1): *Zlefmý fie bárzo z Iádámá ftárego vrodźili/ krzywo/ gárbáto/ fżpetno/ mdło. SkarKaz* 489a.

3. *Niesłusznie, niesprawiedliwie, fałszywie, kłamliwie, wykrętnie* (38) : *Brát iego Bołeśław Kfiążę Kálińskie walki wiodł z Kuiáwfkim kfiążęciem Kázimierzem/ ále krzywo/ bo nie vdziálał dofyć przyfiędzie [!]. BielKron* 362; *GórnRozm* Gv; *GosłCast* 61; *Práwá nie máia żadnych namiętności/ y vwieść fie krzywo nie dádzą. SkarKazSej* 697b.

W przeciwstawieniu: »prosto ... krzywo« (1): Atak woleć ya Zwietym Pawłem profto vczacz wiele proftych Ludzi prziwiecz ku vznaniu Pana Chryftufa y Zbawieniu wiekuiſtemu niżli krziwo/ vczacz Satanfkich wykretow y błędow a zawiecz ye y łam fiebie nawieczne potępienie *RejKupSekl* a3v.

Zwroty: »krzywo przysiąc (a. przysięgać), krzywoprzysiąc (a. krzywoprzysięgać)« = *peierare Mącz, Modrz, Cn; periurare Vulg, Calep, Cn; obstringere se periurio Mącz* [szyk 25 : 3] (19 : 9): *BielŻyw* 100; *GroicPorz* y, pp3v; *BibRadz Ier* 7/9; Ieſli [kto] krzywoprzyſiągł/ gárdłem tho zápłacił *BielKron* 9v; *KwiatKsiąż* D3; *Mącz* 80d, 178d, 422a; *GórnDworz* Bb; Tákże też y on krzywo przysięga/ ktory ná to przysięga co rzeczą prawdziwą być rozumie/ chociażby oná fáłżywą była *KuczbKat* 290, 290; *ModrzBaz* 60v; *SkarŻyw* 293; *CzechEp* 280 [2 r.]; Ze áni [człowiek cnotliwy] wiary zgwałcił/ áni iáko żywo Ku krzywdzie ludzkiey przysięgł ná bóg żywy krzywo *KochFr* 107; *KochPieś* 3; *GórnRozm* F2, G2v, G3v, G4, H (7); *Calep* 783b; Ale ieſliż żaden tego nie powiáda/ ábyś wáſzá Kró: M. tym wiare miał złamać/ [...] álbo żebyś miał krzywoprzyſiądz/ kiedy woynę przeciw Turkowi podnieſieſz *OrzJan* 118; *WujNT Matth* 5/34.

»krzywo przysięgać, krzywoprzysięgać« = *nie dotrzymywać słowa, przysięgi, ślubu* (1 : 1): *BielKron* 466v; y ten też przeciwko Przykazaniu temu grzeſzy/ ktory przysięgáiąc obiecuie ſię cokolwiek wczynić/ gdyż wypełnić tego co przyrzekł niemyſli/ álbo ieſli myſli/ iednak niewypełnia tego łámą rzeczą co był obiecał: Co ſie też ná ony ludzie ſciąga/ ktorzy ſie Pánu Bogu przez obietnicę poſlubiáią/ á potym iey niepełnią. (*marg*) *Zli Mnifzy y Mnifzki krzywoprzyſięgáią.* (–) *KuczbKat* 290.

Zestawienie: »krzywoprzysięganie« = *stwierdzenie pod przysięgą fałszu, nieprawdy* (1): A Iżby ſie okázia potwarzom, ſwarom, y krzywoprzyſięganiu odcięłá, ktemu iżby Sędzia pewnieyſzy był, o co, y o którą rzeoz grá idzie, *et de quali et quanta iniuria ma łąd czynić.* *SarnStat* 1284.

Szeregi: »krzywo i niesłusznie« (1): A wżákże fię grunty kráść owi ludzie zdádzą Co krzywo y nieſłufznie gránice prowadzą *KlonWor* 4.

a. Niewłaſciwie, źle (1) :

Zwrot: »mierzyć krzywo« (1): *CYpyrdy fynie/ Bożku bez litoſci/ [...] Swoim poſtrzałem Nie zbyтым ſtrzeláiąc. Ciebie ia profzę/ Acz y mierzyłz krzywo/ Gniewem więty/ Niechcę iáko żywo/ V mnie goſpodá Abyś łtánał kiedy* *GoſtCaſt* 40

Synonimy: **1.** nierowno, szpotawo; **2.** chromo, szpotawo; **3.** fałszywie, kłamliwie, lżywie, niesłusznie, niesprawiedliwie, omylnie, zdradliwie, zdradnie.

Cf **KRZYWIE, KRZYWOPATRZĄCY, KRZYWOPRZYSIĘGLY, NIEKRZYWO**